

Vergaderjaar 2024–2025

26 485

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Nr. 442

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES EN VAN DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 3 december 2024

In deze brief zetten wij de standpunten en plannen uiteen van dit kabinet voor een toekomstbestendig inkoop- en aanbestedingsbeleid. Van de bouw van een brug en de aanleg van wegen tot de schoonmaak en beveiliging van kantoren: aanbesteden gaat om veel geld. Nederlandse overheden besteden jaarlijks voor ongeveer 86,6 miljard euro aan¹, waarvan twee derde door medeoverheden. Aanbesteden is een middel om beleidsdoelen te realiseren en moet kwaliteit opleveren voor een gunstige prijs. Daarnaast kan aanbesteden worden ingezet als belangrijk instrument om extra impact te maken op de verdere verbetering van veiligheid, duurzaamheid en een gezonde en sociale leefomgeving. In het bijzonder vindt dit kabinet innovatie en de vermindering van regeldruk belangrijke aandachtspunten. Het is van belang dat aanbestedende diensten en uitvoerders binnen heldere aanbestedingskaders de autonomie en ruimte hebben om een optimale afweging te maken tussen deze belangen zodat zij per situatie het beste resultaat kunnen realiseren.²

Het Rijk en medeoverheden onderschrijven de plannen voor een toekomstbestendiger inkoop- en aanbestedingsbeleid en blijven hun krachten bundelen. De grote hoeveelheid lopende initiatieven bij zowel Rijk als medeoverheden laat zien dat wij samen al hard werken aan het verbeteren van aanbesteden.

Voorts wil het kabinet in het bijzonder rekening houden met de gevolgen van bestaande en eventueel nieuwe regelgeving voor kleinere aanbestedende diensten en bedrijven. Dit kabinet zal daarom niet zomaar kiezen

¹ Het inkoopvolume van de Nederlandse overheid in 2019. Inkoopvolume Monitor aanbestedingen in Nederland 2017-2019.

² Staats-, regionale en lokale overheidsinstanties, publiekrechtelijke instellingen of samenwerkingsverbanden bestaande uit één of meer van deze overheidsinstanties of één of meer van deze publiekrechtelijke instellingen (artikel 2 lid 1 Richtlijn 2014/24).

voor nieuwe verplichtingen. Wij vinden het belangrijk dat het Rijk en medeoverheden goed in gesprek blijven met elkaar én met het bedrijfsleven.

Het kabinet waardeert de steun en aandacht op het gebied van toekomstgericht inkopen en aanbesteden vanuit uw Kamer. Het plan van de ChristenUnie mede namens GroenLinks/PvdA, SP en Volt met tien punten voor een duurzamer en socialer inkoop- en aanbestedingsbeleid van overheden³ (hierna: Tienpuntenplan) is een goed voorbeeld hiervan.

Hieronder geven wij onze standpunten en plannen voor de sociale en duurzame kant van een toekomstbestendiger inkoop- en aanbestedingsbeleid. Dit doen we door te reageren op dit Tienpuntenplan.

De voorstellen uit het Tienpuntenplan hebben wij gegroepeerd in de volgende vier thema's:

I. Sturing (voorstel 1, 2 en 10)

Deze voorstellen zien op meer centraal gestuurd beleid en toezicht vanuit het Rijk en (wettelijke) verplichtingen voor aanbestedende diensten op het gebied van rapportage en monitoring.

Het Rijk steunt de oproep tot meer regie bij inkoop- en aanbestedingsbeleid. Het Rijk zal de regie versterken en meer integraal beleid uitvoeren. IenW, BZK en EZ nemen gezamenlijk het voortouw namens de maatschappelijk verantwoord opdrachtgevers en inkopen (MVOI)-departementen en koepelorganisaties van de medeoverheden. Voor de lange termijn willen wij verkennen of de *governance* en/of verantwoordelijkheden binnen het Rijk herzien moeten worden. Daarnaast is monitoring van voortgang en het behalen van doelen nodig voor regie en aansturing. De actielijn «Regie op de monitoring MVI» uit het Nationaal plan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2021–2025⁴ (hierna: Nationaal plan MVI) gaat daarom in op verdere ontwikkeling van de monitoringssystematiek.

Steeds meer worden eisen aan de overheidsinkoop gesteld⁵ via specifieke product – en sectorale Europese regelgeving. Wij zullen in overleg met aanbestedende diensten de regelgeving in de toekomst concretiseren in eisen en criteria voor inkoop en aanbestedingen. Daarnaast is het belangrijk om ruimte te laten voor de afweging van diverse belangen en om de uitvoeringslasten voor de aanbestedende diensten te beperken. Daarom zijn wij terughoudend in het opleggen van aanvullende verplichtingen. Vaak zijn er andere en betere manieren om doelen met betrekking tot maatschappelijk verantwoord opdrachtgevers en inkopen (hierna: MVOI) te realiseren dan het opleggen van verplichtingen.⁶ Wij zullen daarom bezien of IenW, BZK en EZ gezamenlijk een rol in de toekomst kunnen spelen om te toetsen of eventuele voorgenomen verplichtingen de juiste manier zijn om deze MVOI-doelen te realiseren.

³ Het Tienpuntenplan: Tien punten voor een duurzamer en socialer inkoop- en aanbestedingsbeleid van overheden

⁴ Nationaal plan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2021-2025

⁵ Een voorbeeld hiervan is de uitwerking van sturing met de Milieukostenindicator (MKI) in de Grond-, Weg- en Waterbouwsector, uit het Nationaal Programma Circulaire Economie, waarmee wettelijke milieueisen worden gesteld om eenduidig inkopen te realiseren. Hiervoor is een wetgevingstraject ingezet. Bij dit traject wordt er samengewerkt tussen verschillende departementen en zijn het bedrijfsleven en medeoverheden nauw betrokken.

⁶ Quick Scan PIANO: bepaal hoe je via publieke inkoop transities kan versnellen

II. Expertise en voorlichting (voorstel 8 en 9)

Deze voorstellen zien op het vergroten van kennis en bewustwording bij aanbestedende diensten, inkopers, opdrachtgevers en het mkb over de mogelijkheden rond maatschappelijk verantwoord aanbesteden.

Het Rijk zal verbetering aanbrengen in de informatievoorziening over maatschappelijk verantwoord aanbesteden door meer budget beschikbaar te stellen vanuit de EZ-begroting voor juridische expertise en voorlichting door PIANOo, en door de voorlichting over MVOI en de rol van de regiomanagers structureel bij PIANOo te beleggen.

III. Meer ruimte voor sociale ondernemingen en klein mkb (voorstellen 5, 6 en 7)

Dit thema omvat voorstellen om de betrokkenheid van sociale ondernemingen en klein mkb bij overheidsopdrachten te vergroten. Dit zal plaatsvinden door de mogelijkheden te verruimen om overheidsopdrachten aan deze ondernemingen toe te kennen en om aanbestedende diensten te verplichten om te kiezen voor de optie die de meeste maatschappelijke waarde oplevert.

Het kabinet vindt het belangrijk dat sociale ondernemingen en klein mkb een goede kans maken bij overheidsopdrachten. Het Rijk zal verkennen hoe de betrokkenheid van sociale ondernemingen en klein mkb bij overheidsopdrachten kan worden vergroot. Door middel van een pilot *true pricing* onderzoeken we hoe «verborgen» kosten kunnen worden meegenomen in de prijs bij beoordeling van offertes voor aanbestedingen en inkoop. Daarnaast zetten wij een onderzoek uit naar de belemmeringen die sociale ondernemingen en klein mkb ervaren.

IV. Ketenverantwoordelijkheid door MVOI-beleid in lijn brengen met OESO-richtlijnen (voorstellen 3 en 4)

Deze voorstellen zien op de bescherming van mensenrechten en milieu in waardeketens. In het Tienpuntenplan wordt voorgesteld om binnen MVOI-beleid aansluiting bij de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen inzake maatschappelijk verantwoord ondernemen (hierna: OESO-richtlijnen) en de *UN Guiding Principles on Business and Human Rights* (hierna: UNGP's) voor de toepassing van gepaste zorgvuldigheid te versterken.⁷

Het Rijk zet al stappen om het MVOI-beleid meer in lijn te brengen met de OESO-richtlijnen en de UNGP's. Met de Nederlandse Uitvoeringsagenda Internationale Sociale Voorwaarden (hierna: ISV) richt het Rijk zich via het inkoopthema ISV op het voorkomen en aanpakken van misstanden in de toeleveringsketen. Zoals aangekondigd in de Uitvoeringsagenda ISV⁸ hebben BZ, BZK en SZW de ISV-bestekteksten aangepast om deze beter aan te laten sluiten bij de OESO-richtlijnen en de UNGP's.⁹ Ook zijn twee onderzoeken uitgevoerd naar een mogelijke verbreding van het ISV-kader en de wenselijkheid om de toepassing van ISV als gunnings- en/of selectie criterium te stimuleren.¹⁰ Departementen voeren daarnaast een

⁷ Onder «gepaste zorgvuldigheid» wordt verstaan: het proces waarmee ondernemingen daadwerkelijke en potentiële negatieve effecten van hun activiteiten voor mens en milieu kunnen identificeren, voorkomen en verminderen, en waarmee zij verantwoording kunnen afleggen over hun aanpak van die effecten als integraal onderdeel van hun besluitvormingsproces en risicobeheerssystemen.

⁸ Kamerstuk 26 485, nr. 399, 2022

⁹ De aangepaste versie van de bestekteksten wordt gepubliceerd op de website van PIANOo.

¹⁰ De onderzoeken zijn gepubliceerd op de website van de Rijksoverheid.

risicoanalyse uit op het gebied van mensenrechten en arbeidsomstandigheden. Wij verkennen hoe we dit kunnen uitbreiden naar het thema milieu. Het kabinet roept de 40 overige grootste overheidsorganisaties op een soortgelijke risicoanalyse uit te voeren. Tot slot worden de mogelijkheden tot het verdergaand in lijn brengen van het MVOI-beleid met OESO-richtlijnen verkend in de evaluatie en actualisatie van de rijksinkoopstrategie *Inkopen met Impact* en de evaluatie van het Nationaal plan MVI.

Voor een uitgebreidere toelichting op onze standpunten en plannen voor een toekomstbestendiger inkoop-en aanbestedingsbeleid verwijzen wij u naar Bijlage 1.

De Minister van Economische Zaken,
D.S. Beljaarts

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
J.J.M. Uitermark

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,
C.A. Jansen

mede namens

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp,
R.J. Klever

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
Y.J. van Hijum